

KATEDRA HISTÓRIE

Prof. PaedDr. Martin Pekár, PhD., vedúci katedry
Moyzesova 9, 040 01 Košice
martin.pekar@upjs.sk

Vážený pán
Prof. PhDr. Martin Hetényi, PhD.
Predseda VR FF UKF v Nitre

Váš list značky / zo dňa

Naša značka

Vybavuje / tel.

Košice
17. 2. 2025

Vec: Oponentský posudok na dielo Dr. habil Attilu Simona, PhD.

Dr. habil Attila Simon, PhD. patrí medzi etablovaných a akceptovaných expertov v oblasti historických vied pôsobiacich na Slovensku, pričom v odbornej komunite sa jeho výskumná i pedagogická práca spája s menšinovým maďarským prostredím či už prostredníctvom pôsobenia na Pedagogickej fakulte Univerzity Jánosa Selyeho v Komárne alebo vo Fórum inštitúte pre výskum menšín v Šamoríne.

A. Simon vyštudoval učiteľstvo maďarského jazyka a dejepisu na FiF UK v Bratislave. Doktorandské štúdium a habilitačné konanie v odbore história absolvoval v Maďarsku na Filozofickej fakulte Univerzity v Pécsi. V kontexte jeho aktuálneho pôsobenia na funkčnom mieste profesora na Pedagogickej fakulte UJS, kde zodpovedá za učiteľské študijné programy, je dôležité spomenúť, že medzi rokmi 1989 až 2003 pracoval ako učiteľ na základných a stredných školách. Popri tvorivej a pedagogickej činnosti dotvára akademický profil A. Simona dlhoročné pôsobenie vo funkcii vedúceho katedry histórie (od roku 2005), práca v akademickom senáte UJS (2008 – 2016) a členstvo vo vedeckej rade PF UJS (od roku 2011).

Po dôkladnom preštudovaní inauguračného spisu konštatujem, že formálne A. Simon plní a vo väčšine indikátorov výrazne prekračuje stanovené prahové kvantitatívne hodnoty na získanie titulu profesor na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre. Týka sa to tak tvorivej činnosti, ako aj indikátorov z oblasti vzdelávania. Z kvantitatívneho hľadiska možno v oblasti tvorivej činnosti vyzdvihnúť najmä bohatú publikačnú činnosť zameranú na knižné publikácie, ktoré v humanitných vedách ostávajú ťažiskové. O ich kvalite svedčia stovky zaznamenaných ohlasov. V oblasti vzdelávania vyniká v počte odškolených záverečných prác, čo naznačuje, že ide o obľúbeného učiteľa – školiteľa.

Vedecká činnosť

K inauguračnému konaniu A. Simon doložil sedem najvýznamnejších vedeckých prác – monografiu vydanú v zahraničí, článok v prestížnom špecializovanom nemeckom časopise *Bohemia* a päť článkov

z Historického časopisu, ktorý je evidovaný v databázach CC, WoS a Scopus. Ku každému sa v krátkosti vyjadrím.

Kniha *The Hungarians of Slovakia in 1938* (New York, 2021) sa sústreďuje na postavenie maďarskej menšiny v Československu v období pred druhou svetovou vojnou, s dôrazom na dôsledky Trianonskej mierovej zmluvy, politiku československej vlády a rastúce národnostné napätie. Kniha analyzuje maďarské úsilie o zachovanie národnej identity, obmedzenia zo strany štátu, a vyvrcholenie týchto konfliktov v období Viedenskej arbitráže v novembri roku 1938, pričom sa zameriava najmä na perspektívu maďarskej menšiny a ňou vnímané krivdy. Prináša logickú detailnú historickú analýzu vystavanú na širokej kontextualizácii primárnych prameňov, ktorá pomáha lepšie pochopiť príčiny etnického napätia v regióne a postihuje súvislosti dôležité aj pre neskoršie vývojové trendy v strednej Európe.

Článok *Paralely a rozdiely: Aktivizmus Maďarov na Slovensku a sudetských Nemcov medzi dvoma svetovými vojnami* (Bohemia 2/2014) analyzuje politický aktivizmus národnostných menšín v medzivojnovom Československu so zameraním na porovnanie maďarskej a sudetonemeckej menšiny. Skúma rozdiely v prístupe k štátnej politike. Zatiaľ čo sudetonemecké aktivistické strany sa postupne integrovali do vládnych štruktúr, maďarský aktivizmus bol marginálny a narážal na odpor z Budapešti aj Bratislavy, čím zostal bez výraznej politickej moci. Článok významne prispieva k porozumeniu rozdielnych stratégií menšín v Československu a osvetľuje dôvody, prečo maďarský aktivizmus neuspel v porovnaní so sudetonemeckým. Jeho najväčším prínosom je kritická analýza politických mechanizmov a faktorov, ktoré formovali národnostné politiky, čím ponúka nový pohľad na vnútropolitické napätia v strednej Európe v medzivojnovom období.

Článok *K niektorým aspektom kolonizácie južného Slovenska v období prvej republiky* (HČ 2/2007) sa zaoberá etnickými aspektmi poľnohospodárskej kolonizácie južného Slovenska v období prvej Československej republiky. Kolonizácia ako súčasť pozemkovej reformy bola jedným z nástrojov budovania národného štátu Čechov a Slovákov a mala za cieľ posilniť bezpečnosť južných hraníc a zmeniť etnické zloženie osídlených oblastí, avšak jej výsledky nenaplnili očakávania štátu. Prínos článku spočíva v podrobnom historickom rozbere kolonizačných plánov, ktoré pochádzali od štátnych a národných inštitúcií, ako aj v analýze ich praktickej realizácie a obmedzení. V širšom kontexte štúdia prispieva k pochopeniu vzťahov medzi štátom a menšinami v medzivojnovom Československu a ponúka nové perspektívy na mechanizmy sociálneho inžinierstva v strednej Európe.

Článok *Zabudnutí aktivisti. Príspevok k dejinám maďarských politických strán v medzivojnovom období* (HČ 3/2009) sa venuje málo preskúmanej problematike maďarského politického aktivizmu v medzivojnovom Československu. Na základe archívnych prameňov analyzuje rôzne podoby provládnej politickej činnosti medzi maďarskou menšinou, pričom sa zameriava na hlavné politické orientácie, kľúčové osobnosti a nakoniec hodnotí dôvody neúspechu tohto aktivizmu. Článok odкрýva nedostatočne preskúmané aspekty národnostnej politiky prvej Československej republiky a rozširuje poznanie o vzťahu štátu k maďarskej menšine. Ponúka nový pohľad na fungovanie politických strán menšín a pomáha pochopiť širší kontext menšinovej politiky z perspektívy samotnej menšiny.

Článok *Vnútorne rozpory v Maďarskej strane v rokoch 1939 – 1945 a nevydarené pokusy o odstránenie Jánoša Esterházyho z čela strany* (HČ 1/2016) sa zaoberá málo preskúmanou problematikou vnútorných konfliktov v Maďarskej strane na Slovensku počas existencie slovenského štátu. Hlavná postava maďarskej politiky na Slovensku, János Esterházy, sa snažil manévrovať medzi očakávaniami Bratislavy, Budapešti a Berlína, pričom jeho pravicová kresťansko-konzervatívna politika vyvolávala nielen vonkajší tlak, ale aj kritiku vo vnútri strany, kde sa objavili snahy o jej reorganizáciu podľa

národnosocialistických princípov. Článok ponúka analýzu dynamiky politických zápasov v rámci menšinovej strany počas existencie ľudáckeho režimu a odhaľuje nejednoznačnú pozíciu Esterházyho. Týmto spôsobom rozširuje poznanie o fungovaní maďarskej menšinovej politiky, ako aj o nový pohľad na komplexné vzťahy medzi regionálnymi a nadnárodnými mocenskými centrami.

Článok *Internácie z južného Slovenska v roku 1919. Dodatok k charakteru dobového československého štátu* (HČ 2/2020) skúma tému internácií civilného obyvateľstva na Slovensku krátko po vzniku Československa. Opisuje prvú vlnu internácií v marci 1919, kedy boli obyvatelia južného Slovenska presunutí do internačného tábora v Ilave, a druhú, masovejšiu v máji a júni, keď približne 2600 osôb skončilo v táboch v Terezíne, pričom analyzuje sociálne zloženie internovaných, podmienky v táboroch a verejnú diskusiu o internáciách. Prínos článku spočíva v rozšírení poznania o násilných opatreniach československej vlády voči etnicky a politicky podozrivým skupinám v období budovania nového štátu, čím ponúka nový pohľad na stabilizáciu moci na Slovensku. Článok zároveň poskytuje dôležitý kontext pre hodnotenie povahy raného československého štátu.

Posledný predložený článok *Štátne a národné hymny ako zdroje konfliktov na Slovensku počas prvej Československej republiky* (HČ 2/2024) sa venuje úlohe hymien v etnických a politických sporoch medzi slovenskou väčšinou a maďarskou menšinou v medzivojnovom Československu. Analyzuje absenciu právnej kodifikácie československej hymny, represívne opatrenia voči spevu maďarskej hymny a širší kontext, v ktorom sa štátne symboly stali predmetom politického zápasu a nástrojom štátnej kontroly. Prináša detailnú analýzu vzťahu medzi národnou identitou, štátnou politikou a právnym systémom, pričom osvetľuje dynamiku národnostného konfliktu v Československu.

Z hľadiska kvality predloženej vzorky výstupov tvorivej činnosti je možné konštatovať, že v spomenutých prácach sa A. Simon zamerával na niekoľko kľúčových tém, ktorých spoločným menovateľom sú rôzne aspekty života maďarskej menšiny na Slovensku v prvej polovici 20. storočia. Ide najmä o výskum dopadov Trianonu na Maďarov žijúcich na území Slovenska, dynamiku vzťahu menšiny so štátnymi režimami, charakter štátnej politiky voči menšinám, ale aj problémy vnútorného života komunity, pričom sa od politických dejín postupne prirodzene dopracoval k ekonomickým, sociálnym a kultúrnym otázkam. Z metodologického hľadiska je potrebné vyzdvihnúť Simonov mimoriadny prehľad v primárnych a sekundárnych zdrojoch i analyticko-komparatívny charakter výskumu, ktorý významne prispieva k presvedčivosti jeho záverov. Jeho analýzy neraz prinášajú argumentačne podporené kritické stanoviská nielen k ľudáckemu režimu, ale aj k národnostnej politike prvej ČSR. Prostredníctvom menšinovej maďarskej perspektívy tak rozširuje analyzované kontexty a interpretačné rámce, v čom vidím jeden zo základných prínosov výskumu A. Simona pre súčasnú slovenskú i stredoeurópsku historiografiu.

V inauguračnom spise A. Simona nechýbajú dôkazy o tom, že má skúsenosti s vedením výskumu a prácou v projektových tímoch. Jeho referáty odzneli na významných medzinárodných podujatiach, pôsobí na rôznych fórach ako expert a posudzovateľ vo svojej špecializácii, člen redakčných rád a profesijných organizácií, absolvoval zahraničné pobyty. Okrem iného je externým členom Maďarskej akadémie vied. Za svoju publikačnú a vedeckú činnosť získal aj dve významné ocenenia. Všetky uvedené skutočnosti presvedčivo ukazujú, že A. Simon je komplexnou a akceptovanou vedeckou osobnosťou.

Pedagogická činnosť

A. Simon pôsobí ako vysokoškolský učiteľ na PF UJS nepretržite od roku 2005. Po celý čas sa nielen podieľal na realizácii výučby, ale aj na kreovaní jej obsahovej náplne a charakteru. Viedol a vedie profilové predmety, zavádzal do výučby nové predmety. Prirodzene sa podieľal na všetkých štandardných činnostiach, ktoré súvisia s pozíciami, ktoré zastával – počnúc odborným asistentom po príchode na VŠ až po súčasné funkčné miesto profesora (prednášky, semináre, štátne skúšky, školenie záverečných prác, tvorba VŠ učebníc, ŠVOČ, rigorózne skúšky, akreditácie atď.). V aktuálnom systéme kvality je osobou zodpovednou za učiteľské programy história na 1. a 2. stupni štúdia. Mal významný podiel na akreditácii v slovenskom prostredí málo zastúpeného študijného programu didaktika dejepisu na 3. stupni štúdia, na ktorom je aj úspešným školiteľom s dvoma ukončenými doktorandmi.

Vo vzťahu k aktuálnej pedagogickej činnosti A. Simona je potrebné zdôrazniť, že na všetkých stupňoch štúdia vyučuje predmety, ktoré majú zásadný prienik s jeho výskumom, čo vytvára predpoklad prepájania výskumu so vzdelávaním. Ide napríklad o predmety zo svetových a slovenských dejín 20. storočia a osobitne špecifický predmet dejiny Maďarov na Slovensku, pri ktorom je prienik vyjadrený aj odporúčanou literatúrou uvedenou v informačnom liste predmetu..

Pedagogický profil A. Simona dotvára jeho práca súvisiaca s rozvojom maďarského menšinového základného a stredného školstva na Slovensku. Napísal dve učebnice dejepisu pre gymnáziá s vyučovacím jazykom maďarským. V rokoch 2022 – 2023 bol jedným z autorov štátnych vzdelávacích programov na úrovni ISCED2 a ISCED3 pre školy s menšinovým vyučovacím jazykom.

Celkové hodnotenie

Na základe dokumentácie predloženej v inauguračnom spise a na základe vlastnej znalosti výsledkov práce Dr. habil Attilu Simona, PhD. konštatujem, že podľa môjho názoru má všetky očakávané scientometrické, odborné i ľudské predpoklady na to, aby sa stal vysokoškolským profesorom. **Preto odporúčam, aby Vedecká rada Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre schválila návrh na vymenovanie Dr. habil Attilu Simona, PhD. za profesora v odbore inauguračného konania história.**

Prof. PaedDr. Maťin Pekár, PhD. – oponent